

NOCTUA

SIVE

NOVA EX BIBLIOTHECA VETERINARIA

Kiadja az Állatorvostudományi Egyetem, Hutýra Ferenc Könyvtár, Levéltár és Múzeum

22. évfolyam
(2018)
2. szám

„Afrika – a csodák országa”

Interjú dr. Juhász Alexandrával
fotókiállításáról és afrikai élményeiről

Dr. Juhász Alexandra 2017 őszén részt vett a 3. nemzetközi parazitológiai kongresszuson a Dél-afrikai Köztársaságban. Skukuza volt ideiglenes otthona, azon belül is a Kruger Nemzeti Park. Ez Dél-Afrika legnagyobb vadrezervátuma. A háromévente megrendezett kongresszus a parazitológusok, valamint a témában érdekelt kutatók eseménynaptárában mindig központi szerepet tölt be. A nemzetközi közönség előtt fiatal kutatóként Alexandra PhD-munkáját mutatta be, mely a magyarországi szarvasok vérmételykórjával foglalkozik. Szerencsére az előadásokon túl a park életébe is bepillantást nyerhetett, itt készítette el képeit, amelyeket most az Állatorvostudományi Egyetem Hutýra Ferenc Könyvtárában tekinthetünk meg. Ezen élményeiről kérdeztem Alexandrát.

„Afrika a csodák országa. Mert ahol öt-száz évig él a krokodilus, ahol mázsás fogú állatok járnak, ahol kecskenagyságú bakot elnyel az óriáskígyó, s az erdők madara mézet keres az embernek, ott mindenre el lehetünk készülve.”

(Széchenyi Zsigmond: Csui!...)

Hogy született a fotókiállítás ötlete?

Múlt év szeptemberében, a vadállatok parazitáinak teljes körű kutatásával foglalkozó, háromévente megrendezésre kerülő nemzetközi kongresszus ideje alatt magával ragadott az afrikai táj lenyűgöző szépsége. A fotókiállítás látogatóinak szeretném megmutatni eme felejthetetlen élmény lencsevégre kapott ritka pillanatait.

Miért pont a könyvtárat választottad helyszínnek?

Az Állatorvostudományi Egyetem Hutýra Ferenc Könyvtára kitűnő helynek bizonyult a kiállítás megszervezésére, mivel igen népszerű a hallgatók, oktatók, kutatók és állatorvosok körében. Már korábban is több sikeres kiállítást rendeztek az olvasótermében.

Mi a fő témája a kiállításnak?

Ezzel a kiállítással kívánom bemutatni a konferencia keretén belül megvalósult látogatásomat az afrikai vadonban, és annak különleges élővilágát a fényképek segítségével szeretném megismertetni az érdeklődőkkel.

Mi alapján választottad ki a képeket?

A legfőbb célom a kiállított képekkel az volt, hogy olyan pillanatfelvételeket mutassak be az állatokról és e messzi tájról, hogy a látogatók is úgy érezzék magukat a képek közt, mint ahogy én az afrikai utam során. Szeretném Afrika varázslatos állatvilágát megismertetni egy olyan közönséggel, akiknek a szívében az állatok szintén fontos helyet foglalnak el.

Mióta foglalkozol fotózással?

Szüleimtől kaptam az egyetemi képzésem elvégzése alkalmából egy igen jó fényképezőgépet, akkor kezdtem meg első próbálkozásaimat ezen a területen.

Van esetleg kedvenc felvételed ebből a sorozatból?

A kedvenc felvételem az Édenkert című kép. Épp a Sabie-folyón keltünk át, mikor egyszerre több állatfajt is megpillanthattunk, melyek a vízhez igyekeztek, hogy szomjukat oltásák. A vadon élő állatok élete gyönyörű és egyben rejtélyes világ, ami számunkra valószínűleg örökre egy nagy titok marad. Mégis csodálattal néztem, ahogyan ezek a fenséges lények élik mindennapjaikat tőlünk távol egy olyan helyen, ahol mi, emberek csak betolakodók lehetünk.

Melyik állat tette rád a legnagyobb benyomást?

Nehéz lenne egyetlen fajt is kiragadni a sokszínű faunából. Említésre méltók azonban a kafferbivalyok elképesztő méretű csordái, a leopárdok kecses mozgása, az elefántok ereje és az, ahogyan ezek a vadak harmonikusan együtt élnek. Ez példamutató lehetne az emberek számára is.

Szakmai szemmel milyennek találtad a vadrezervátumot?

A természet szerelmeseként egyik legnagyobb utazási álmom válhatott valórra, de állatorvosként is rengeteg hasznos információhoz jutottam. A Kruger Nemzeti Park – Dél-Afrika legnagyobb állatvédelmi területe – gyakorlatilag a „szafari” szó szinonimájának felel meg. Itt több mint 500 madárfaj, 100 hüllőféle és közel 150 fajta emlős él. A nemzeti park rendkívül merev szabályzat szerint üzemel, másképp nem is lehetne az évi mintegy kétmillió látogatót és a vadon életét zökkenőmentesen összehangolni. A beengedett gépjárműveknek például szigorú sebességhatár van előírva: aszfalton 50, köves úton 40 km/óra. A Kruger Nemzeti Parkban az utakon kívül nincs különösebb szükség emberi beavatkozásra, elég bemutatni a természet gazdagságát.

Milyen élményekkel tértél haza? Mi a legkedvesebb emléked?

A kongresszuson való részvétel (3rd International Congress on Parasites of Wildlife, 24-28. September 2017) fiatal kutatóként hatalmas lehetőséget nyújtott számomra. Előadásommal hasznos tapasztalatokra tettem szert az angol nyelvű nemzetközi fórumon, és számos szakmai ismeretséget köthettem. Számomra a konferencia sok újdonsággal szolgált, mert Magyarországon kevesen foglalkoznak a vad fajok parazitáival, noha ezek az élővilágban egy igen tekintélyes területet képviselnek. A kongresszus kiváló programjai mellett az afrikai élővilág szépségeit is megismerhettem. Ez utóbbit nehéz lenne szavakkal leírni. Az érintetlen környezet, a savannák, a napnyugtakor vörös színben pompázó táj és az egzotikus, vadon élő állatok és csordák látványa miatt vitathatatlanul a világ egyik legizgalmasabb helyszínéül gondolok vissza rá és egészen biztosan nagy élmény marad egy életen át.

A jövőben is tervezel még kiállítani? Hogyha igen, akkor mi lenne a következő téma?

Igen, nagyon szívesen. Nagy megtiszteltetés lenne számomra, ha a könyvtár ismét lehetőséget biztosítana a következő kiállításom bemutatására. Jelenleg egy 3 hónapos szakmai tanulmányútra készülök Londonba, a Kingston Egyetemre. Ott az elmúlt év során már 6 hetet eltöltöttem egy kedves kollégánk irányítása mellett, akivel közösen parazitológiai kutatásokkal foglalkozunk. Ha nem is olyan távoli úti cél, mint Afrika, de biztos állíthatom, hogy gyönyörű parkjaival és a Temze-parti naplementéssel a táj nyugodtan felveheti a versenyt bármely egzotikus ország látványával. Szeretném, ha már idén összelebegredezésre kerülhetne a következő fotókiállítás.

Hallottam róla, hogy jótékonyági árverésre bocsátod a műveidet. Mesélnél erről egy kicsit?

Az „Afrika – a csodák országa” egy jótékony célú kiállítás. A 22 fotóból álló tárlat minden egyes képe megvásárolható lesz a Múzeumok Éjszakáján (2018. június 23-án). A befolyt összeggel a dr. Buják Dávid gyógyulásához szükséges költségekhez járulunk hozzá – mert csodák nem csak Afrikában vannak! (Knoll Petra)

Orgoványi János Kulcs tanyaközpont (Fejér m.) című munkájának ismertetése

Kulcs községnek, mint állatorvosi emlékhelynek a története éppen száz éve vette kezdetét. Az 1910-es években

Hutýra Ferenc fedezte fel magának az akkor még Rácalmáshoz tartozó területet. Elbűvölte a táj szépsége, s erről egy alkalommal Jármái Károlynak, a Kórbonctani Intézet vezetőjének áradozott. Jármái leruccant a helyszínre, s meggyőződött a rektor igazáról. Rövidesen arra gondolt, hogy Kulcsra akár rendszeresen is el lehetne tölteni a nyári szabadidőt, ezért vásárolt egy helyi parasztházat.

Jármái példája aztán megtetszett egyetemünk kollégáinak, s közülük négyen szintén szereztek vagy építettek maguknak egy-egy kulcsi nyaralót az 1920-as évektől kezdve. Így alakult ki a szakmában kulcsi Hatok néven emlegetett csoport (Hutýra Ferenc, Jármái Károly, Kotlán Sándor, Guoth Gy. Endre, Marcis Árpád, Szepeshelyi Andor). A tudós férfiak idővel már a település képét, közéletét is alakították: szakmai beszélgetéseket tartottak itt, utak vagy templomok építését kezdeményezték, baráti és sportköröket alapítottak.

Kulcs tehát egyetemünk történetének szerves része, s érdemes a történelméről szóló ismertetések iránt érdeklődnünk. Épp ezért gondoljuk úgy, hogy hírül kell adnunk: 2017-ben Orgoványi János Kulcs tanyaközpont (Fejér m.) története című kéziratával gyarapodott egyetemünk könyvtári gyűjteménye. Orgoványi János életéről az interneten is elérhető Veszprém megyei életrajzi lexikonból tudhatunk meg néhány részletet. Balatonszentgyörgyön született 1907. szeptember 7-én. Iskoláit Aradon és Kalocsán végezte, az érettségit Szatmárnémetiben tette le, majd Krakkóban és a belgiumi Loewenben folytatta tanulmányait. Hazatérve családokhoz állt házitanítónak, de előfordult,

hogy fizikai munkát is kellett végeznie. A második világháborúban amerikai fogságba esett. A háború után tanítói, később középiskolai tanári képesítést szerzett, hogy egészen átadhassa magát a pedagógiának. Pályája végén magyart és latint tanított a zirci III. Béla Gimnáziumban, s életét a bakonyi kisvárosban fejezte be 1996. szeptember 23-án.

Orgoványi nem elégedett meg pusztán a maga mesterségével, s pihenésképpen – több pályatársához, elődjéhez hasonlóan – a helytörténetet művelte. A helytörténetnek gazdag, bár nem mindig elismert hagyománya van a magyar történetírásban. Modern „időszámítása”, amikor helyét már az intézményesített történettudományhoz képest kellett kijelölni, az 1867. évi kiegyezés után kezdődött, hiszen ekkor jelentek meg ebben a témában az első programadó cikkek és tanulmányok, sőt szakmai viták a következő évtizedekben és a 20. század első felében is zajlottak. Mindez azonban azt is jelenti, hogy az elméleti alapokat nem sikerült rendbe tenni. A műfaj ugyanis csak látszólag egyszerű, egyáltalán nem könnyű színvonalasan üzni. Több módszertani kérdésben kell állást foglalnunk: kezelhetjük-e valódi egységként a választott térséget? Van-e elegendő forrásbázisunk, hogy megírassuk a történetét? Ha van, mennyire hasznos, s mire használható fel a belőle kinyerhető tényanyag? Hozzá akarjuk-e kapcsolni a tanulmányozott közösség történetét a párhuzamosan alakuló országos folyamatokhoz, vagy attól némiképp elszigetelten sajátosságait szeretnénk bemutatni?

A helytörténetírás gyakorlatával is akadtak gondok. A 19. és 20. század fordulójától egyre több szakmán kívüli csapott fel helytörténésznek. Akadt közöttük gimnáziumi tanár, pap, orvos vagy egyéb helyi értelmiségi, olyanok, akik lelkesedésből tárták fel szülőhelyük vagy választott otthonuk múltját, de olyanok is, akiknek – vélte az egyik nagy historikus, Mályusz Elemér – pusztán írói babérokra fáj a foguk. Mindenestre csökkent az ekkoriban kiadott írások általános színvonala, mivel újszerű szerzők hiányzó képesítésük miatt nem tudhattak a téma megközelítésének nehézségeiről, melyeket át kellett volna gondolniuk dolguk megkezdése előtt. A történészek kezdtek lesajnálóan emlegetni a helytörténetírást, vagy éppen terveket szöttek átszervezésére.

A tudományos irányításhoz szükséges fórumok azonban csak a 20. század második felében jöttek létre.

Amikor Orgoványi 1954-ben papírra vetette Kulcs történetét, helytörténetírásunk épp egy köztes állapotban leledzett. Az előző korszak termékeny töprengéseit tragikusan szakította félbe a második világháború, a háború vége és a kommunista diktatúra 1948-as kiépülése közötti demokratikus próbálkozások ideje pedig túl rövid volt ahhoz, hogy lendületet vehessen bármilyen kezdeményezés. Ugyanakkor a következő nagyobb felbuzduláshoz szükséges változás, a Kádár-éra viszonylagos liberalizációja még váratott magára. 1956 előtt kiváltképp jellemző volt, hogy történészeinknek a marxizmus vulgarizált változatára kellett építeniük elméleteiket, az irányzat paneljeinek (pl. osztálytársadalom, osztályharc, az úri elnyomás ellen felkelő forradalmárok) használata felülírta tudományos szempontokat.

Orgoványi kismonográfiája sem mentes ezektől a panelektől, ebből a szempontból egyáltalán nem különbözik a kor átlagos történeti irodalmától. A község politikátörténetét Orgoványi az elnyomók és elnyomottak közötti ellenséges viszonyra alapozza, s ezt a sémát követi egészen a szovjet hadsereg 1945-ös bevonulásáig, amely a feudális kereteket széttörve felszabadította az addig kizsákmányolt kulcsi lakosságot. Ezt követően az 1948 utáni szocialista berendezkedést mintegy Kulcs történelmének minden problémát megoldó végcéljaként jeleníti meg. A műnek ez a része legfeljebb annyiban értékes, hogy megtudhatjuk belőle, hogyan kellett kinéznie egy történetírói munkának az 1950-es években. Következtetései azonban mindenképp idejétmúltak. Meglehet, hogy a természetföldrajzi környezet kialakulását tárgyaló második fejezet sem tartalmaz már korszerű ismereteket.

Az őskortól az első középkori írásos források megjelenéséig Orgoványi csak körülményesen tudja megközelíteni Kulcs történetét. Igaz, hogy részletezi a terület régészeti feltárásainak eredményeit, ám fejtegetéseit kénytelen rendre messziről indítani, az egyes korszakok sajátosságainak boncolgatásával, éppen azért, hogy a leletek bemutatását érthetővé tegye. Miközben ezeket a bekezdéseket olvassuk, időnként talán el

is felejtjük, hogy egy helytörténeti elemzéssel foglalkozunk. Ez nem Orgoványi hibája, hanem a helytörténetírás gyakori rákfenéje: a források, pontosabban az írásos források hiánya. A történelemnek minél korábbi szakaszairól írunk, annál kevesebb írásos forrásból indulhatunk ki, s annál inkább vagyunk kénytelenek kizárólag tárgyi emlékekre hagyatkozni, márpedig így csak pontatlan képet alkothatunk ezekről a korai évszázadokról, évezredekéről. Ez a fájdalmas végzet általában megnehezíti a historikusok dolgát, ám a helytörténészét egy ponton túl lehetetlenné teszi, mivel neki eleve le kell mondania egy seregnyi, az ő szűkebb földrajzi térségét nem érintő forrásról.

Jóval értékesebbek azok a részletek, amelyek a kulcsi lakosság múltbéli gazdálkodását és mindennapi életét taglalják. Az ezekben foglalt tényanyag minden bizonnyal máig sem veszítette érvényét. Orgoványi tudós történészi énje akkor tárulkozik ki a legteljesebben, amikor a középkori és kora újkori levéltári forrásokat veszi górcső alá. Orgoványi latin nyelvet is oktatott, ennélfogva nem okozhatott számára nehézséget, hogy eredetiben tanulmányozza, sőt lefordítsa a latinul fogalmazott okleveleket. A szövegek értelmezésével például meggyőzően határozza meg, hogy a Szent István korabeli Szántó falunak a későbbi Kulcs helyén kellett lennie, vagy átgondoltan érvel a Kulcs elnevezés felbukkanásának okairól és formáinak alakulásáról. A többi hasonló példából is megállapíthatjuk, hogy Orgoványi értett az írásos források alapos és körültekintő feldolgozásához.

A függelékben a szokványos irodalomjegyzék mellett találunk egy jelmagyarazattal ellátott térképet Kulcsról, valamint egy fotógyűjteményt azokról a régészeti leletekről, melyek külön szemléltetését Orgoványi fontosnak tartotta.

Jelentős adalék, hogy a kismonográfia létrejöttében Kotlán Sándornak is volt szerepe. Kotlán gyakran vedlett át amatőr régésszé a Kulcsra töltött nyarakon, a földben rejlő régi pénzermék szenvedélyes kutatója volt, ráadásul már évtizedek óta ismerte a települést, amikor Orgoványi felkereste őt. Bizonyára sokat segített Orgoványinak, legalábbis a történész erre utal munkájában.

A kézirat a Hutýra Ferenc Könyvtár, Levéltár és Múzeum könyvtári állományának része, helyben olvasható. (Bozó Bence)